

Wer. 3

Strategia obniżania populacji dzików na terytorium Polski w związku z występowaniem ASF

1. Ustalenie obszarów ryzyka rozprzestrzeniania się wirusa ASF u dzików oraz dalsze ograniczanie populacji dzików.

- a) dalsze ograniczanie populacji dzika w ramach części działań dotyczących odstrzału powinno być dokonywane, zdaniem Głównego Lekarza Weterynarii, w szczególności na obszarach, na których występują przypadki afrykańskiego pomoru świń u dzików, tj. na dzień dzisiejszy: w województwie mazowieckim – powiat łosicki, w województwie lubelskim - powiat bialski, w województwie podlaskim – powiaty: białostocki, moniecki, siemiatycki, grajewski, hajnowski, sokólski, a także na pozostałych obszarach wymienionych w załączniku do decyzji Komisji 2014/709/WE oraz w pasie ok. 50 km wzdłuż granicy z Ukrainą, Białorusią i Obwodem Kaliningradzkim (WAMTA).

Należy również ustanowić nakaz odstrzałów sanitarnych przez powiatowych lekarzy weterynarii właściwych dla powiatów położonych wzdłuż głównych szlaków komunikacyjnych, o których mowa w pkt 1, lit. c.

Doświadczenia Inspekcji Weterynaryjnej, dotyczące realizacji odstrzału sanitarnego wskazują, że najlepszym okresem do zarządzania odstrzału jest **okres od połowy grudnia do końca marca** każdego roku gospodarczego, z uwagi na:

- łatwość pozyskiwania dzików (zakończenie okresu zbioru zbóż, a tym samym łatwiejszy dostęp do tych zwierząt);
- zrealizowanie w dużej części planów łowieckich na dany rok gospodarczy, co powoduje, iż realnie liczba dzików w ramach odstrzału sanitarnego pozyskiwana jest dodatkowo, ponad limit określony w planie łowieckim;

Zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 marca 2005 r. *w sprawie okresów polowań na zwierzęta łowne* (Dz. U. Nr 48, poz. 459 ze zm.), okres polowań na lochy obowiązuje od 15 sierpnia do 15 stycznia. W związku z powyższym, w okresie ochronnym, w szczególności **pomiędzy majem i początkiem lipca, odstrzał sanitarny powinien zostać skoncentrowany głównie na pozyskaniu samic dzika (od połowy lipca można uwzględnić w szczególności lochy).**

- b) Zgodnie z rekomendacjami RZZK istnieje konieczność stałego ograniczania populacji dzika w pozostałej części Polski. W tym przypadku, zadanie to zostało powierzone instytucjom odpowiedzialnym za gospodarkę łowiecką w Polsce.
- c) W wyniku prowadzonych na bieżąco analiz związanych z międzynarodowym ruchem osób i towarów, istnieje również wysokie

zagrożenie rozprzestrzeniania się wirusa ASF wzdłuż głównych szlaków komunikacyjnych ze wschodniej części Europy (Rosja, Białoruś, Ukraina) na zachód Polski i Europy wraz z możliwym nielegalnym przemieszczaniem żywności pochodzenia zwierzęcego i jej niewłaściwym zagospodarowaniem, wzdłuż tras przejazdu przez Polskę.

Należy przyjąć, że odległość 25 – 35 km od głównych szlaków komunikacyjnych ze wschodu na zachód jest obszarem najbardziej narażonym na wystąpienie ASF u dzików.

2. Założenia do realizacji odstrzału sanitarnego.

2.1. Grupy docelowe.

W okresie letnim: od początku maja do końca października – odstrzał sanitarny zmierzający do pozyskania samic dzika, w tym samic dorosłych.

W okresie jesienno – zimowym: od połowy grudnia do końca marca – odstrzał sanitarny powinien dotyczyć zarówno samców, jak i samic dzika.

Odstrzał sanitarny, jako uzupełnienie polowań, ma na celu obniżanie liczebności populacji dzików o minimum 33% stanu wyliczanego w każdym kolejnym roku, na podstawie wiosennej inwentaryzacji. W przypadku obszarów zagrożenia i gmin położonych wokół nich, a także wzdłuż głównych szlaków komunikacyjnych, założenie obniżenia populacji powinno opierać się na maksymalnej redukcji, lecz nie może wynosić mniej niż 66% stanu z inwentaryzacji w ciągu roku gospodarczego.

2.2. Liczba dzików do odstrzału sanitarnego z obszaru powiatu.

Do 15 maja każdego roku powiatowi lekarz weterynarii właściwi dla powiatów, o których mowa w pkt 1) a i c, razem z właściwymi zarządami okręgowymi PZŁ dokonują analizy danych wskazanych poniżej, w celu wyliczenia liczby dzików do odstrzału sanitarnego na dany rok gospodarczy.

Obliczenie właściwej wartości powinno brać pod uwagę cel ustalony w pkt 2.1.

Do obliczenia całkowitej liczby dzików przeznaczonych do odstrzału sanitarnego, na podstawie danych z wiosennej inwentaryzacji dzików (marzec), bierze się pod uwagę:

- A. Liczbę dzików podaną przez poszczególne koła łowieckie dokonujące inwentaryzacji w obwodach łowieckich położonych na obszarze powiatu (liczba dzików do odstrzału na obszarze powiatu jest sumą liczby dzików do odstrzału sanitarnego w obwodach łowieckich, których min. 51% powierzchni znajduje się na terenie danego powiatu);
- B. Szacowany przyrost populacji (liczba dzików) na rozpoczynający się rok gospodarczy podany przez koła łowieckie, o których mowa w pkt A;
- C. Liczbę dzików planowanych do pozyskania w ramach polowania w danym roku gospodarczym podanych przez koła łowieckie, o których mowa w pkt A.

W ramach analizy służącej do obliczania liczby dzików przeznaczonych do odstrzału sanitarnego należy dodatkowo wziąć pod uwagę:

- 30% możliwy błąd pomiaru inwentaryzacyjnego, dodawany do liczby dzików z inwentaryzacji, w celu urealnienia całkowitej liczby dzików;
- założenie, że przyrost populacji wynosi średnio ok. 120%;
- założenie, że struktura płciowa populacji dzika kształtuje się następująco - 50% samców oraz 50% samic.

2.3. Sposób wyliczenia liczby dzików przeznaczonych do odstrzału sanitarnego na obszarze danego powiatu.

1. Liczbę dzików przeznaczonych do odstrzału sanitarnego w danym powiecie stanowi suma liczb dzików przeznaczonych do odstrzału sanitarnego w obwodach łowieckich położonych na obszarze danego powiatu, wyliczona w oparciu o liczbę dzików wynikającą z inwentaryzacji z uwzględnieniem błędu pomiaru oraz wskazanego w planach łowieckich przyrostu populacji - planowana liczebność zwierzyny grubej przed okresem polowań (w przypadku gdy jest mniejszy niż 120% - powiększonego do tej wartości).
2. Dane niezbędne do wyliczenia liczby dzików do odstrzału sanitarnego i sposób wyliczenia:
 - a) Dane z pkt 2 lit. A, B, C – odpowiednio dane 2 (A, B i C) w poniższym wyliczeniu.
 - b) Liczba dzików w obwodzie łowieckim po inwentaryzacji, powiększona o 30% – zakładana do wyliczenia odstrzału sanitarnego całkowita liczba dzików na danym terenie, z uwzględnieniem błędu pomiaru - 4D;
 - c) Liczba dzików wskazana w planach łowieckich jako przyrost populacji (4B); w przypadku gdy w planach łowieckich założono przyrost na poziomie niższym niż 120%, liczba ta powinna być powiększona (4E) do wartości wynoszącej 120% liczby dzików uwzględniającej błąd pomiaru (b) – czyli 120% D.
 - d) Całkowita liczba dzików przeznaczona do odstrzału sanitarnego, wyliczana jest jako różnica pomiędzy liczbą dzików, wynikającą z zakładanego przyrostu na poziomie co najmniej 120% liczby dzików z inwentaryzacji uwzględniającej błąd pomiaru, a liczbą dzików przeznaczoną do pozyskania w planie łowieckim. Wyliczona różnica musi być większa lub równa 66% liczby dzików po inwentaryzacji, uwzględniającej błąd pomiaru (4D).

Przykład:

A – 100 szt. (liczba dzików w obwodzie łowieckim wynikająca z wiosennej inwentaryzacji);

B – szacowany przyrost populacji dzików założony w planie łowieckim (wyrażony %), np. 100%, co daje szacowaną liczbę 200 dzików na koniec sezonu łowieckiego przyjętą w planie łowieckim;

C – liczba dzików przeznaczona do pozyskania w planie łowieckim – 150 sztuk;

D – liczba dzików w danym obwodzie łowieckim uwzględniająca błąd pomiaru – $A + 30\% A = 130$ szt.;

E – szacowany przyrost populacji na koniec roku łowieckiego (B) podwyższony do 120% wyliczony w stosunku do liczby dzików z wiosennej inwentaryzacji, uwzględniającej błąd pomiaru (D), tj. $120\% \times 130$ szt. (D) = 156 szt.;

F – stan liczebny dzików na koniec roku gospodarczego (przy uwzględnieniu E i D) – 130 (D) + 156 (E) = 286 szt.;

G – stan liczebny dzików na koniec roku gospodarczego po zrealizowaniu planów łowieckich (C) przy uwzględnieniu (F) – 286 szt. – 150 szt. = 136 szt.;

H – pożądana maksymalna liczba dzików, która pozostanie w obwodzie łowieckim na koniec roku gospodarczego, po wykonaniu polowań i odstrzału sanitarnego – $66\% D$, tj. $66\% \times 130$ szt. = max 86 szt.;

I – liczba dzików przeznaczona do odstrzału sanitarnego obliczona, jako różnica liczby dzików, która pozostanie w obwodzie łowieckim na koniec roku gospodarczego w wyniku realizacji planów łowieckich (G) i pożądanej maksymalnej liczby dzików, jaka pozostanie w obwodzie łowieckim na koniec roku gospodarczego w wyniku realizacji planów łowieckich i odstrzału sanitarnego (H), tj. 136 szt. – 86 szt. = 50 szt.

Przykład obliczeń w formie tabeli stanowi Załącznik 1 do dokumentu.

Analogiczne wyliczenie powinno być przeprowadzone dla obszarów, w których obniżenie populacji powinno wynieść min 33% przy uwzględnieniu tego wskaźnika.

W okresie jesienno – zimowym przy określaniu pozostałej liczby dzików przeznaczonych do odstrzału sanitarnego, na drugą część roku gospodarczego należy uwzględnić:

- stopień wykonania rocznego planu łowieckiego, z tym, że w przypadku jego zwiększenia w stosunku do stanu z wiosny można, z zastrzeżeniem tiret poniżej, dokonać korekty odstrzału sanitarnego w „dół”;

- do całkowitej liczby dzików do odstrzału sanitarnego należy dodać jeszcze liczbę dzików zaliczonych do końca listopada, jako ubytki chyba, że zwiększenie planu łowieckiego pokryje tę liczbę.

***w przypadku, gdy dziki pozyskane w ramach odstrzału sanitarnego nie są zaliczane do ubytków w planie łowieckim, punkt ten nie ma zastosowania.**

2.4. Założenia odnośnie struktury pozyskania dzików w ramach odstrzału sanitarnego.

Całkowita liczba dzików przeznaczona do pozyskania w ramach odstrzału sanitarnego, wyliczona zgodnie z założeniami opisanymi w pkt 2.3.4, powinna zakładać również określoną strukturę w odniesieniu do pozyskania dzików każdej z płci. Należy zatem założyć, że w ogólnej liczbie dzików poświadanych do pozyskania w ramach odstrzału sanitarnego powyżej 50% będą stanowić samice dzika, natomiast pozostałą część samce tego gatunku.

W związku z obowiązującym zakazem polowań na lochy od 15 sierpnia do 15 stycznia, z ogólnej liczby dzików przeznaczonych do odstrzału sanitarnego w okresie letnim (opisanym w pkt 1), odstrzał sanitarny powinien zmierzać głównie do pozyskania samic dzika, zakłada się pozyskanie ok. 60% liczby samic przeznaczonych do odstrzału w całym roku*.

***w momencie zmiany przepisów i umożliwienia odstrzału loch przez cały rok, punkt ten nie ma zastosowania.**

W okresie jesienno-zimowym (opisanym w pkt 1), odstrzał będzie dotyczył zwierząt obu płci.

2.5. Podsumowanie wykonania odstrzału sanitarnego.

1. Zestawienia z wykonania odstrzału sanitarnego będą przekazywane do GIW wg wzoru ustalonego przez GLW co 2 tygodnie.
2. Po zakończeniu roku gospodarczego w łowiectwie (kwiecień), będzie można dokonać analizy (uwzględniając poziom wykonania planów łowieckich), czy populacja dzików na obszarach, na których prowadzony jest odstrzał sanitarny uległa znaczącemu zmniejszeniu.

Należy jednak w negocjacjach z MŚ oraz PZŁ dążyć do zachęcenia dzierżawców i zarządców obwodów łowieckich do tego, aby plany łowieckie w każdym obwodzie łowieckim zakładały pozyskanie takiej liczby dzików, aby wypełnić założenia niniejszej strategii.

3. Zasady postępowania z dzikami odławianymi w obszarach, o których mowa w pkt 1 lit. a i c Strategii.

Dziki odławiane na terenach, na których obowiązuje prawny zakaz polowań są transportowane do ośrodków hodowli zwierzyny, wskazanych przez Zarząd Główny PZŁ.

Przed transportem zwierzęta podlegają sedacji poprzez podanie środków farmakologicznych w następujący sposób:

1. Osobniki dorosłe – poprzez użycie pneumatycznego aplikatora leków nasennych (pod nadzorem lekarza weterynarii). Aplikatora może użyć jedynie osoba, na którą dana broń pneumatyczna została zarejestrowana. Z wiedzy zaczerpniętej od lekarzy weterynarii opiekujących się zwierzętami dzikożyjącymi wynika, że najlepsze efekty sedacji można uzyskać w wyniku podania zwierzętom mieszaniny 3 substancji czynnych tj. ksylazyny, ketaminy oraz etorfiny. Jednak dawki poszczególnych substancji czynnych powinny być ustalone na poziomie znacznie wyższym, niż w przypadku

zwierząt gospodarskich. Z danych dostępnych na stronie internetowej Urzędu Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych wynika, że w chwili obecnej są dopuszczone do obrotu na terenie RP następujące produkty lecznicze weterynaryjne zawierające w/w substancje czynne:

- a) produkty lecznicze weterynaryjne zawierające ksylazynę:
 - Xylapan 20 mg/ml (w postaci ksylazyny chlorowodoru 23,3 mg/ml), pies, kot, koń, bydło;
 - Vetaxyl 20 mg/ml, pies, kot, koń, bydło;
 - Sedazin 20 mg/ml, pies, kot, koń, bydło;
 - Nerfasin vet. 20 mg/ml, roztwór do wstrzykiwań dla bydła, koni, psów i kotów;
 - Nerfasin vet. 100 mg/ml, roztwór do wstrzykiwań dla bydła i koni;
 - Xylavet 2%, pies, koń, kot, bydło.
- b) produkty lecznicze weterynaryjne zawierające ketaminę:
 - KetaminaBiowet Puławy 100 mg/ml, pies, kot;
 - Vetaketam 100 mg/ml, pies, świnia, kot, koń, owca, bydło;
 - Bioketan 100 mg/ml, pies, kot;
 - Anaestamine 100 mg/ml, koza, chomik, mysz, pies, kot, szczur, bydło, królik, koń, owca, świnia, świnka morska;
 - Nimatek 100 mg/ml, koń, kot, pies;
 - Ketaset 100 mg/ml, pies, koń, kot;
 - Narkamon 100 mg/ml, pies, koń, kot ;
 - Ketamidor 100 mg/ml, świnia, koń, bydło, pies, kot.
- c) produkty lecznicze weterynaryjne zawierające etorfinę: brak

2. Prosięta i młode osobniki – poprzez podanie zwierzętom środków nasennych wraz z wodą przeznaczoną do pojenia lub z paszą. Z danych dostępnych na stronie internetowej Urzędu Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych wynika, że w chwili obecnej nie ma dopuszczonego do obrotu na terenie RP produktu leczniczego weterynaryjnego przeznaczonego do podawania z wodą lub paszą, który wykazywałby działanie uspokajające i nasenne. W przypadku podjęcia decyzji o sedacji zwierząt poprzez podanie leków doustnych o działaniu nasennym, należy skorzystać z puli produktów leczniczych przeznaczonych dla ludzi zawierających w składzie substancję czynną np. diazepam. W chwili obecnej są dopuszczone do obrotu na terenie RP następujące produkty lecznicze zawierające w/w substancję czynną:

- Elenium 5 mg;
- Elenium 10 mg;
- Elenium 25 mg;
- Relanium 2 mg;
- Relanium 5 mg;
- Relanium 2,5 mg/5 ml zawiesina doustna;
- Neorelium 5 mg;
- Diazepam Generic Specjalty Pharma 2 mg;
- Diazepam Generic Specjalty Pharma 5 mg;
- DiazepamGeneric Specjalty Pharma 10 mg.

3. Odłowione zwierzęta nie mogą być wypuszczane do środowiska naturalnego. Jeżeli odłowione dziki podlegają uśmierceniu, muszą być zagospodarowywane jako materiał kategorii I, zgodnie z RPEiR 1069/2009 r.